

Yhteiskuntapolitiikka/TA

4.5.2026

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kirjallinen kuulemispyyntöne 24.4.2026

HE 74/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

SAK pitää kotoutumista tärkeänä: hyvin toteutettuna kotoutuminen varmistaa maahanmuuttajan Suomeen kiinnittymisen ja työmarkkinoille pääsyn. Esityksellä kotoutumisen rahoitusta leikataan. SAK vastustaa leikkauksia ja korostaa, että toimiva kotoutuminen edellyttää riittäviä resursseja. Heikot perustaidot, puutteellinen kielitaito ja vaillinaiset tiedot suomalaisesta yhteiskunnasta altistavat myös työperäiselle hyväksikäytölle. Aito kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan on yksi tehokas keino työperäisen hyväksikäytön vähentämisessä.

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten kokonaisuutta ja järjestämisvastuuta muutettaisiin esityksessä niin, että työnhakijoina olevien kotoutuja-asiakkaiden kotoutumiskoulutuksen ja lukutaitokoulutuksen järjestämisvastuu olisi jatkossa kuntien työvoimaviranomaisilla työvoimakoulutuksena.

Lukutaitokoulutus on erittäin tärkeää työntekijän työmarkkinavalmiuksien kannalta. Ilman riittävää lukutaitopohjaa työmahdollisuudet ovat Suomessa olemattomat. Kotoutumisen tulisi antaa jokaiselle siihen osallistuvalla valmiudet päästä työmarkkinoille ja pysyä työssä. Näin ollen kotoutumispolun tulisi olla yksilöllisesti suunniteltu. Esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottoman kotoutujan polku on väistämättä pidempi kuin lähtötilanteessa korkeasti koulutetun.

SAK ilmaiseekin huolen tämän haavoittuvassa asemassa olevan ryhmän kohdalla, sillä esitysluonnoksen (s. 93) mukaan: ”ehdotetuilla muutoksilla voi olla toisaalta kielteisiä vaikutuksia maahanmuuttajien työllistymiseen, kotoutumiseen ja siten julkiseen talouteen, jos itsehallinnolliset kunnat eivät osoita työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen ja lukutaitokoulutuksen toteuttamiseen riittävästi rahoitusta, mikä vaikeuttaisi maahanmuuttajien suomen tai ruotsin kielen sekä yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien valmiuksien oppimista. Toisaalta nämä hyödyt ja riskit ovat olleet olemassa työvoimakoulutuksena toteutettavan koulutuksen osalta jo vuoden 2025 alusta. Ehdotettu muutos ulottaisi hyödyt ja riskit myös lukutaitokoulutukseen ja siihen osuuteen kotoutumiskoulutuksesta, jota tällä hetkellä toteutetaan vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ja rahoitetaan suoraan vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille.”

Vapaan sivistystyön kotoutumiskoulutuksen ja lukutaitokoulutuksen ohjaus- ja valtionosuusjärjestelmä purettaisiin lukuun ottamatta viittomakieliseen kotoutumiskoulutukseen kohdistuvaa rahoitusta. SAK huomauttaa, että vapaasta sivistystyöstä on leikattu rajusti tällä

Yhteiskuntapolitiikka

hallituskaudella. SAK on huolestunut vapaan sivistystyön tulevaisuudesta koko maassa.

Lisäksi SAK esittää huolen rajata kotoutumislain mukainen aikuisten perusopetus omaehtoisina opintoina pääsääntöisesti vain alle 40-vuotiaille. Vaikka tavoite on hyvä siinä, että työvoimakoulutuksena järjestetty lukutaitokoulutus johtaisi tehokkaammin työmarkkinoille, suomalaisessa työelämässä ja yleisemminkään yhteiskunnassa ei pärjää ilman luku-, kirjoitus- ja muita perustaitoja, joiden oppimisen tehostaminen lähtökohtaisesti heikossa asemassa olevalle ryhmälle on haastavaa.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

SAK vastustaa suunniteltuja leikkauksia. Kotoutumisen ja sen vaikuttavuuden kehittäminen on tärkeää, ja myös rahoitusjärjestelmiä voidaan ja pitää kehittää. Kuitenkin rahoitusleikkausten vuoksi viranomaisten mahdollisuudet toteuttaa laadukasta kotoutumista voivat heiketä. Vaikka lyhyellä aikavälillä vaikutukset valtiontalouteen olisivat positiivisia, pitkällä aikavälillä ne voivat vaikuttaa nimenomaan päinvastaiseen suuntaan. Vaikka kotoutumis- ja kielikoulutuspalveluiden vaikuttavuutta koskevissa tutkimuksissa merkittävä osa maahanmuuton vaikutuksista jää aineistorajoitteiden vuoksi huomiotta, tutkimuksissa kyseiset palvelut on todettu kustannus-hyötysuhteeltaan erittäin kannattaviksi¹.

Esitysluonnoksessa todetaan sivulla 90, että budjettiriihen linjauksen mukaan säästötavoite toteutetaan vähentämällä kuntien kotoutumiseen liittyviä velvoitteita, kuitenkin heikentämättä kielikoulutusta, varhaiskasvatuksen tai opetuksen palveluita tai työllisyyttä edistäviä palveluita. Osa kunnista on kuitenkin korostanut, että mittavia säästöjä ei ole mahdollista toteuttaa ilman vaikutusta näihin palveluihin.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Jos velvoittavuutta kasvatetaan, tarve palveluihin kasvaa. Näin ollen on kestävätilanne, jos palveluiden rahoitusta heikennetään samalla. Yhteiskunnan ja työelämän vastaanottavuuden pitää olla myös suhteessa siihen, mitä yksilöltä edellytetään. Esityksen sivulla 10 kuvataan suomalaisilla työmarkkinoilla esiintyvää syrjintää:

”Työhönotossa on havaittu syrjintää, joka heikentää etnisiin vähemmistöihin kuuluvien mahdollisuuksia työllistyä. Tutkimuksen perusteella päästäkseen työhaastatteluun irakilaisista on lähetettävä kaksi kertaa enemmän työhakemuksia ja somalialaisista kaksi ja puoli kertaa enemmän työhakemuksia kuin

¹ Sarvimäki, M. & Hämäläinen, K. (2016), Integrating Immigrants: The Impact of Restructuring Active Labor Market Programs, *Journal of Labor Economics*, 34(2): 479–508; Foged, M., Hasager, L. & Peri, G. (2024), Comparing the Effects of Policies for the Labor Market Integration of Refugees, *Journal of Labor Economics*, 42(S1): S334–S377.

Yhteiskuntapolitiikka

suomalaistaustaisen, vaikka hakijoiden koulutus, työkokemus ja suomen kielen taito olisivat yhtäläiset.”

Muut huomiot

Esitysluonnoksen mukaan kotoutumislain 68 § ihmiskaupan uhrille annetuista palveluista ja tukitoimista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kumottaisiin ja rahoitus siirrettäisiin osaksi hyvinvointialueiden rahoitusta. Ihmiskaupan uhrien auttamista turvannut rahoitus siirtyisi yleiseen rahoitukseen, ja säästön katsotaan syntyvän hallinnollisen työn vähenemisen kautta. SAK korostaa, etteivät haavoittuvassa asemassa olevien ihmiskaupan uhrien asema tai palvelut saa heiketä muutoksen myötä.

SAK näkee tärkeänä, että kotoutumista kehitetään. Vaikka tässä esityksessä asiaa ei ole käsitelty, SAK laajentaisi kotoutumispalveluita koskemaan laajemmin myös työperäisiä maahanmuuttajia: kielikoulutuksen ja kotoutumispalveluiden järjestämisen työperusteisille maahanmuuttajille tulee olla lakisääteistä, jotta kaikki kotoutumispalveluiden ulkopuolella olevat maahanmuuttajat voivat osallistua niihin. Myös työnantajien vastuuta maahanmuuttajataustaisen työntekijänsä kielikoulutuksen järjestämisessä ja kustantamisessa sekä kotoutumiskoulutuksessa on lisättävä; erityisesti tilanteissa, joissa työntekijä rekrytoidaan EU- tai ETA-maiden ulkopuolelta. Lisäksi suomalaisen yhteiskunnan ja työelämä tietouden opetusta maahanmuuttajataustaisille henkilöille kaikilla koulutusasteilla, työvoimapalveluissa ja työpaikoilla tulee lisätä.

Pääministeri Orpon hallitus on tehnyt useita maahanmuuttajiin vaikuttavia muutoksia ja rahoituksen leikkauksia. Kaikkien näiden uudistuksen yhteisvaikutuksia ei ole arvioitu. SAK esittää maahanmuuttajiin kohdistuneiden muutosten kokonaisarviointia.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot:

Alli Tiensuu
Asiantuntija, työllisyys
alli.tiensuu@sak.fi
043824 5007